

Høringsnotat

7. februar 2024

Forslag om illeggelse og utmåling av overtredelsesgebyr etter atomenergiloven og strålevernloven med forskrifter.

(Forskrifter om overtredelsesgebyr etter atomenergiloven og strålevernloven med forskrifter og endringer i atomenergiloven, strålevernloven, forskrift om fysisk beskyttelse av nukleært materiale og nukleære anlegg, forskrift om besittelse, omsetning og transport av nukleært materiale og flerbruksvarer og strålevernforskriften.)

Høringsfrist: 7. mai 2024

Innhold

1.	Innledning.....	3
1.1	Bakgrunn for oppdraget.....	3
1.2	Kort om gjeldende rett.....	3
1.3	Kort om de vedtatte bestemmelsene om overtredelsesgebyr i atomenergiloven og strålevernloven	5
1.4	Skyldkrav for foretak.....	5
2.	Formål og rettslig grunnlag	7
2.1	Atomenergiloven og strålevernloven	7
2.2	Rettslig grunnlag	8
3.	Oppsummering av forslaget.....	8
3.1	Forslagets hovedinnhold	8
4.	Utmålingsrammer	9
4.1	Atomenergiloven.....	9
4.2	Strålevernloven	10
5.	Nærmere om overtredelsesgebyr ved brudd på atomenergiloven.....	11
5.1	Hvilke bestemmelser er omfattet	11
5.2	Forhåndsvurdering av alvorlighetsgrad, og utmåling ved lite alvorlige overtredelser	14
6.	Nærmere om overtredelsesgebyr ved brudd på strålevernloven	15
6.1	Hvilke bestemmelser er omfattet	15
6.2	Faste satser for overtredelser av strålevernforskriften §§ 36-38.....	17
7.	Endring av § 12 i forskrift om fysisk beskyttelse av nukleært materiale og nukleære anlegg.....	19
8.	Økonomiske og administrative konsekvenser.....	20
9.	Merknader til de enkelte bestemmelsene	21
9.1	Merknader til forskrift om overtredelsesgebyr etter atomenergiloven med forskrifter	21
9.2	Merknader til forskrift om overtredelsesgebyr etter strålevernloven og strålevernforskriften	22
9.3	Merknader til forskrift om fysisk beskyttelse § 12	23
10.	Forslag til lov- og forskriftsendringer	24
10.1	Forslag til lovendringer	24
	Forslag til endringer i atomenergiloven og strålevernloven	24
10.2	Forslag til forskrifter om overtredelsesgebyr og forskriftsendringer.....	25
	Forslag til forskrift om overtredelsesgebyr etter atomenergiloven med forskrifter	25
	Forslag til forskrift om overtredelsesgebyr etter strålevernloven og strålevernforskriften.....	27
	Endring av forskrift om fysisk beskyttelse av nukleært materiale og nukleære anlegg.....	28
	Endring av forskrift om besittelse, omsetning og transport av nukleært materiale og flerbruksvarer	29
	Forskrift om endring i forskrift om strålevern og bruk av stråling.....	30

1. Innledning

I dette høringsnotatet foreslås regler om ileggelse og utmåling av overtredelsesgebyr etter atomenergiloven § 55 a og strålevernloven § 23 a. Det fremmes forslag om forskrifter om overtredelsesgebyr. Høringsnotatet inneholder også forslag om endring i atomenergiloven § 55 a og strålevernloven § 23 a slik at det tilnærmet objektive ansvaret for foretak endres til krav om subjektiv skyld. Det er også foreslått en ny bestemmelse om overtredelsesgebyr i henholdsvis strålevernforskriften, forskrift om fysisk beskyttelse av nukleært materiale og nukleære anlegg og i forskrift om besittelse, omsetning og transport av nukleært materiale og flerbruksvarer. I tillegg er det også foreslått en endring i § 12 i forskrift om fysisk beskyttelse av nukleært materiale og nukleære anlegg (omtalt i kap.7).

1.1 Bakgrunn for oppdraget

Direktoratet for strålevern og atomsikkerhet (DSA) fikk i 2020 i oppdrag av Helse- og omsorgsdepartementet (HOD) å utarbeide forslag til forskrift om utmåling av overtredelsesgebyr etter atomenergiloven og strålevernloven.

Ved lov 22. juni 2018 nr. 76 fikk atomenergiloven, strålevernloven og en rekke andre lover på folkehelseområdet bestemmelser om overtredelsesgebyr. Bestemmelsene har ikke trådt i kraft da ikrafttredelsen forutsetter at tilhørende forskrifter er utarbeidet og vedtatt, og det legges opp til at de nye reglene i lov og forskrift skal tre i kraft samtidig. På bakgrunn av endring av forvaltningsloven § 46, var det også naturlig å omformulere det gjeldende skyldkravet for foretak i atomenergiloven § 55 a og strålevernloven § 23 a om overtredelsesgebyr.

1.2 Kort om gjeldende rett

1.2.1 Atomenergiloven

Atomenergiloven har bestemmelser om konsesjon, løyve, tilsyn, beredskap, erstatning og forsikring (atomansvaret) og bestemmelser om blant annet kontroll med fredelig utnyttelse av atomenergi, taushetsplikt, inndragning, gebyr og avgift, forskriftshjemmel og bestemmelser om straff. Bestemmelse om tvangsmulkt ble tilføyd ved lov 22. juni 2018 nr. 76 og trådte i kraft 1. november 2018.

Atomenergiloven stiller i § 4 krav om konsesjon fra Kongen for å oppføre, eie eller drive et atomanlegg. DSA er etter § 10 det øverste faglige organet når det gjelder sikkerhets spørsmål, og er innstillende og rådgivende instans for departementet og skal avgi innstilling om alle søknader om konsesjon. Driften av et atomanlegg står under løpende tilsyn av DSA som skal påse at konsesjonsvilkår blir fulgt, og at kravene til anleggene til enhver tid er oppfylt.

DSA skal etter § 11 nr. 2 gi godkjenning til drift, men det er innehaver av atomanlegget som etter § 15 er ansvarlig for virksomheten og som skal sikre at anlegget og utstyr til enhver tid er i forskriftmessig forsvarlig stand.

DSA kan etter atomenergiloven § 13 nr. 2 gi de pålegg som kreves for å sikre at lovens krav oppfylles. Dersom et pålegg ikke blir oppfylt, kan DSA kreve tvangsfullbyrdelse hos namsmyndighetene eller politiets bistand etter § 14 nr. 2. For å sikre at bestemmelsene i loven, eller vedtak i medhold av loven blir etterlevd kan DSA etter § 56 a treffe vedtak om tvangsmulkt.

Dersom det er nødvendig, kan DSA etter § 13 nr. 2 kreve at et anlegg stanser i kortere eller lengre perioder.

Videre følger det av § 9 at konsesjon eller løyve kan kalles tilbake når a) vesentlige forutsetninger viser seg å ikke være til stede, b) vilkår eller pålegg som er oppstilt i eller gitt i medhold av loven blir vesentlig eller gjentatte ganger tilsidesatt, c) anlegget eller virksomheten ikke blir fullført eller utført innen rimelig tid eller d) hensynet til sikkerheten tilsier det.

Atomenergiloven har en egen bestemmelse i § 56 om inndragning ved dom av atombrensel eller radioaktivt produkt som noen har hatt befattning med i strid med bestemmelser i kapittel II, §§ 51 eller 54. Bestemmelsen har ikke vært anvendt.

I tillegg har atomenergiloven en straffebestemmelse i § 55.

Atomenergiloven har et relativt konsentrert virkeområde, og det primære tilsynsobjektet etter loven er Institutt for energiteknikk (IFE), som har konsesjon til å eie og drive forskningsreaktorene på Kjeller og i Halden. IFE har også konsesjon til å drive avfallsdeponiet i Himdalen, men det er Statsbygg som har konsesjon til å eie avfallsdeponiet. Det er enkelte andre aktører som har løyve etter atomenergiloven, og det kreves også konsesjon for anløp av reaktordrevne fartøy.

Norsk nukleær dekommisjonering (NND) er en statlig etat, underlagt Nærings- og fiskeridepartementet. Etaten ble etablert i 2018, og skal lede arbeidet med en styrt avvikling (dekommisjonering) av norske atomanlegg. NND skal også bidra til en sikker håndtering av alt nukleært avfall. NND vil på et tidspunkt overta konsesjonsbelagte oppgaver og atomanleggene fra IFE.

1.2.2 Strålevernloven

Lov 12. mai 2000 nr. 36 om strålevern og bruk av stråling (strålevernloven) har reaksjonsmidlene retting, stansing, tvangsmulkt, import- og omsetningsforbud, beslag og destruksjon og straff. DSA er fagmyndighet og forvaltningsmyndighet på strålevernsområdet og fører tilsyn med at loven etterleves.

Formålet med strålevernloven er ifølge § 1 å forebygge skadelige virkninger av stråling på menneskers helse og bidra til vern av miljøet. Som det fremgår i § 2 dekker loven alle situasjoner fra strålekildens opprinnelse til endelig disponering, samt menneskelig aktivitet som medfører forhøyet naturlig ioniserende stråling fra omgivelsene. Loven omfatter også planlegging og beredskap mot uhell, ulykker og andre hendelser.

Det følger av forarbeidene til strålevernloven (Ot.prp. nr. 88 (1998-1999) kap. 5.2.1) at begrepet virksomhet som anvendes i loven ikke er avgrenset til å gjelde foretak i betydningen selskap eller bedrift, men omfatter all menneskelig aktivitet, uansett om det er enkeltpersoner eller juridiske personer som utøver den.

Strålevernloven er i hovedsak en fullmaktslov og inneholder få materielle krav, men det er gitt utfyllende bestemmelser i strålevernforskriften.

Etter strålevernloven § 19 første ledd kan DSA ved manglende oppfyllelse av krav fastsatt i eller i medhold av strålevernloven kreve retting.

Dersom det foreligger vesentlig helsefare, kan DSA etter strålevernloven § 19 andre ledd stanse virksomhet, beslaglegge stoffer eller utstyr helt eller delvis, eller på annen måte sikre at fortsatt bruk ikke er mulig. DSA kan også kreve en virksomhet som ikke har nødvendige godkjenninger, eller ikke

har sendt inn meldinger, stengt. Stansing et inngripende reaksjonsmiddel som vil kunne ha store økonomiske konsekvenser for den aktuelle virksomheten, og vil derfor som regel bare være aktuelt der retting ikke vil være tilstrekkelig for å avverge en umiddelbar fare.

Dersom stråling fra et stoff, utstyr eller en vare innebærer en helse- eller miljørisiko, kan det ilegges et import- eller omsetningsforbud etter strålevernloven § 20. Det er en forutsetning at et slikt forbud ikke er i strid med internasjonale avtaler.

Dersom en virksomhet oversitter en frist for å etterkomme et pålegg kan det, for å framtvinge etterlevelse, ilegges tvangsmulkt etter strålevernloven § 21.

1.3 Kort om de vedtatte bestemmelsene om overtredelsesgebyr i atomenergiloven og strålevernloven

Lovbestemmelsene om overtredelsesgebyr i atomenergiloven og strålevernloven som er vedtatt, men ikke har trådt i kraft, kan oppsummeres slik:

- Vedtaksmyndighet for overtredelsesgebyret er Direktoratet for strålevern og atomsikkerhet.
- Overtredelsesgebyret er rettet mot «den som overtrer» de angitte bestemmelsene i loven, forskrifter eller vilkår i vedtak. Det kan gjelde både fysiske og juridiske personer (foretak).
- Det er angitt hvilke bestemmelser i atomenergiloven og strålevernloven som ved en overtredelse kan sanksjoneres med overtredelsesgebyr.
- Det er angitt at det kan ilegges overtredelsesgebyr ved overtredelse av forskrift når det er fastsatt i forskrift at overtredelse kan medføre slik sanksjon.
- Overtredelsesgebyr kan også ilegges ved brudd på vilkår fastsatt i vedtak som er gitt med hjemmel i atomenergiloven § 8, § 11 nr. 2, § 13 nr. 2 og § 14 og strålevernloven § 6 og §§ 18 til 20.
- Fysiske personer kan bare ilegges overtredelsesgebyr for forsettlige eller uaktsomme overtredelser. Foretak kan ilegges overtredelsesgebyr når overtredelsen er begått av noen som har handlet på vegne av foretaket, selv om ingen enkeltperson har utvist skyld. (Se nærmere om forslag til endring av dette under kap. 1.4).
- Lovbestemmelsene inneholder forskriftshjemler for å fastsette hvilke hensyn det kan eller skal legges vekt på ved vurderingen av om overtredelsesgebyr skal ilegges, og bestemmelser om utmåling og betaling av overtredelsesgebyret, herunder om renter og tilleggsgebyr.
- Foreldelsesfristen er på 3 år etter atomenergiloven § 55 a og 2 år etter strålevernloven § 23 a.

En overtredelse av forskrifter gitt i medhold av atomenergiloven og strålevernloven vil ikke gi grunnlag for å fatte vedtak om overtredelsesgebyr med mindre det fastsettes i forskrift at overtredelsen kan medføre slik sanksjon. DSA foreslår derfor at det samtidig som det fastsettes egne forskrifter om utmåling av overtredelsesgebyr foretas endringer i de relevante forskriftene gitt i medhold av atomenergiloven og strålevernloven, slik at det fremgår der hvilke bestemmelser i forskriftene som skal kunne sanksjoneres med overtredelsesgebyr.

1.4 Skyldkrav for foretak

I Høyesteretts dom 15. april 2021 (HR-2021-797-A) ble det slått fast at et objektivt straffeansvar for foretak er uforenlig med straffebegrepet i EMK slik dette er fastlagt i praksis av EMD og at det minst måtte stilles krav om alminnelig uaktsomhet.

På oppdrag fra Justis- og beredskapsdepartementet leverte advokat Knut Høivik en enkeltpersonsutredning om foretaksstraff og korrupsjon. I utredningen drøftes det blant annet

hvilken betydning Høyesteretts avgjørelse har for administrativ foretakssanksjon etter forvaltningsloven § 46 og bestemmelser i særlovgivningen.

I utredningen legges det opp til å beholde en fellesregulering av skyldkravet for foretak i forvaltningsloven § 46, men da slik at skyldkravet endres til uaktsomhet, og med åpning for at den enkelte særlov kan stille strengere skyldkrav (grov uaktsomhet eller forsett).

I prop.81 L (2021-2022) Endringer i forvaltningsloven (skyldkrav ved administrativ foretakssanksjon og habilitetsregulering for statsråder) ble det fremmet forslag om endring av forvaltningsloven. Den foreslåtte endringen trådte i kraft 1. juli 2022.

I prop.81 L (2021-2022) kap. 7.4 *Departementets vurdering* fremkommer det at departementet mener det i utgangspunktet vil være behov for å endre bestemmelser i særlovgivningen som har tilsvarende formulering som forvaltningsloven § 46, det vil si bestemmelser som har formuleringen «selv om ingen enkeltperson har utvist skyld».

Både atomenergiloven § 55 a og strålevernloven § 23 a (som er vedtatt, men ikke har tråd i kraft) har denne formuleringen.

Departementet har i prop.81. L (2021-2022) lagt til grunn at EMK ikke kan tolkes som at det gjelder et absolutt forbud om bestemmelser om objektivt ansvar ved administrativ foretakssanksjon, og at det fortsatt skal kunne fastsettes bestemmelser om tilnærmet objektivt ansvar i særlovgivningen. I slike tilfeller må det foretas en konkret vurdering av behovet for slike regler på det aktuelle området, og om et slik ansvar ligger innenfor de rammene som EMK oppstiller.

Departementet har i prop.81. L (2021-2022) trukket frem at det kan være aktuelt å vurdere et tilnærmet objektivt ansvar på områder hvor det er tale om relativt milde reaksjoner (typisk mindre overtredelsesgebyr) for typiske masseovertredelser, der mengden saker medfører et særskilt behov for effektiv håndheving, hvor det er relativt enkelt å konstatere at en overtredelse har funnet sted, og hvor rettsnormene må anses kjente. Departementet har også trukket frem at det normalt bør være en forutsetning at det foreligger en klar formodning for skyld (uaktsomhet eller forsett) ved den aktuelle typen overtredelser, og at det gjør seg gjeldende et klart behov for effektiv håndhevelse.

På strålevernlovens område mener DSA at det ved overtredelse av solariebestemmelsene kunne være praktisk å innføre et objektivt ansvar da det er foreslått relativt milde reaksjoner og det ville kunne medføre en forenkling for kommunene og dermed til en effektiv håndhevelse. DSA velger likevel å ikke foreslå objektivt ansvar da DSA mener det for hver enkelt kommune vil dreie seg om et fåtall saker, og det vil bli mulig i veiledning til kommunene å konkretisere typetilfeller og bidra til effektiv håndhevelse. DSA mener at det vil være hensiktsmessig at kommunene opparbeider erfaring med overtredelsesgebyr, og at det heller fremmes forslag om endring dersom erfaring tilsier det er et behov for objektivt ansvar.

DSA viser til at det etter atomenergiloven § 20 er objektivt erstatningsansvar på atomenergilovens område, kun med unntak dersom atomulykken direkte skyldes krigshandling eller liknende handling under væpnet konflikt, invasjon, borgerkrig eller opprør. DSA har derfor vurdert om det også burde være objektivt ansvar for illeggelse av overtredelsesgebyr ved overtredelse av atomenergiloven. DSA har likevel valgt å ikke foreslå dette da DSA vurderer at det typisk vil være forholdsvis strenge reaksjoner, og heller ingen typetilfeller eller masseovertredelser på atomenergilovens område. DSA mener derfor at man i utgangspunktet er utenfor kjerneområdet der det er grunn til å vurdere tilnærmet objektivt ansvar. DSA mener også det vil være mer hensiktsmessig å opparbeide seg

erfaring med bruk av overtredelsesgebyr, og heller fremme forslag om endring dersom erfaring tilsier at det er et reelt behov for objektivt ansvar.

DSA vil også understreke at graden av skyld er ment å spille inn ved den skjønnsmessige vurderingen av om administrativ sanksjon skal ilegges, og at det i forarbeidene til forvaltningsloven § 46 (prop. 62 L (2015-2016) kap. 10.3.2) var forutsatt at det også for objektivt ansvar skulle gjelde et unntak for force majeure og hendelige uhell. Spesielt på atomenergilovens område foreligger det likevel en streng plikt til å også være forberedt på, og å kunne håndtere en rekke typiske force majeure hendelser eller hendelige uhell, særlig der disse er tydelig identifisert i grunnlagsdokumentasjonen som påregnelige og som noe som anleggene skal være designet for å tåle eller som må kunne håndteres for å ivareta sikker drift av anleggene. Disse strenge kravene til forebyggende sikkerhet vil imidlertid påvirke kravene til aktsomhet og dermed påvirke grunnlaget for å avgjøre om det foreligger et uaktsomt brudd på regelverket.

DSA forslår på bakgrunn av endringen av forvaltningsloven § 46 å endre atomenergiloven § 55 a og strålevernloven § 23 a. I og med at skyldkravet nå blir det samme for foretak og fysiske personer, foreslår DSA at annet ledd hvor det skiller på skyldkrav for hhv. fysiske personer og foretak strykes, og at skyldkravet tas inn i første ledd, første punktum, slik at formuleringen blir «...overtredelsesgebyr kan ilegges den som forsettlig eller uaktsomt overtrer...». De etterfølgende leddene i bestemmelsen forskyves da tilsvarende. Når det gjelder adgangen til å ilegge foretak overtredelsesgebyr, bemerker DSA at anonyme og kumulative feil omfattes, og at dette bør omtales og tydelig fremgå av lovproposisjonen.

2. Formål og rettslig grunnlag

2.1 Atomenergiloven og strålevernloven

Atomenergiloven har ingen formålsbestemmelse, men hovedformålet med loven er å regulere atomanlegg og atomsustans samt aktiviteter knyttet til disse for å redusere risiko for, og hindre tap av menneskeliv, og forebygge skade på helse, miljø eller materielle verdier. Den internasjonale reguleringen har hovedfokus på «de tre S-ene» safety (sikkerhet), security (sikring) og safeguards (sikkerhetskontroll).

Strålevernloven § 1 angir at formålet med loven er å forebygge skadelige virkninger av stråling på menneskers helse og bidra til vern av miljøet.

Begge lovene har de tradisjonelle reaksjonsmetodene straff og tvangsmulkt, i tillegg til flere virkemidler som beskrevet under gjeldende rett. Formålet med reglene om overtredelsesgebyr er å sikre at tilsynsmyndigheten kan reagere mot ulovlige forhold. Tvangsmulkt, som er en reaksjon for å framtvinge etterlevelse av et krav i lov eller et vedtak gitt i med hjemmel i lov, er bare anvendelig så lenge forpliktelsen ikke er oppfylt og det kan tvinges frem gjennomføring. Hva gjelder forholdet til straffebestemmelsen, så kan en anmeldelse i noen tilfeller fremstå uforholdsmessig i forhold til alvorligheten av regelbruddet, eller straff ikke bli aktuelt på grunn av politiets prioriteringer.

Anmeldelse og eventuell bistand under politiets etterforskning er også svært tidkrevende for DSA og politiet vil ofte mangle nødvendig kjennskap til forholdene på atomenergiloven og strålevernlovens område, noe som igjen kan føre til at etterforskningen trekker ut i tid. Overtredelsesgebyr vil gi DSA mulighet til å sanksjonere brudd raskt, noe som vil være en fordel for alle involverte parter og spare ressurser. Innføringen av overtredelsesgebyr antas også å ha en preventiv virkning.

Sanksjonsutvalget (NOU 2003:15) legger til grunn at overtredelsesgebyr i mange tilfeller bør kunne erstatte bøtestraff, hva enten boten ilegges ved forenklet forelegg eller ved ordinært forelegg. DSA

er enig i dette og ser at overtredelsesgebyr i noen tilfeller trolig vil ha en bedre effekt enn tradisjonelt forelegg fordi overtredelsesgebyr kan ilegges relativt raskt og innebærer dermed en umiddelbar reaksjon på lovbruddet. Samtidig kan overtredelsesgebyret i prinsippet bli like stort som et forelegg eller en bot. Det er også et viktig moment at DSA vil være best i stand til å vurdere om vilkår i f.eks. pålegg eller konsesjon er brutt.

Det overordnede formålet med innføringen av overtredelsesgebyr er å øke regelverksetterlevelsen. Hensikten er å gi den ansvarlige økonomisk motivasjon til å etterleve kravene, og det er et virkemiddel tilsynsmyndigheten kan anvende på et selvstendig grunnlag uten å måtte involvere andre samfunnsaktører. Alvorlige overtredelser skal likevel fortsatt anmeldes til politiet.

2.2 Rettslig grunnlag

I henhold til atomenergiloven § 55 a og strålevernloven § 23 a er det en fakultativ adgang til å utstede overtredelsesgebyr, og det er DSA som kan ilegge overtredelsesgebyret etter bestemmelsene. Etter tredje ledd i atomenergiloven § 55 a og strålevernloven § 23 a kan departementet gi forskrift om hvilke hensyn det kan eller skal legges vekt på ved vurderingen av om overtredelsesgebyr skal ilegges. Forvaltningsloven § 44 tredje ledd angir hensyn ved utmålingen av overtredelsesgebyr mot fysiske personer, § 46 andre ledd som gjelder foretak angir derimot hensyn som både er relevante ved avgjørelsen om et foretak skal ilegges overtredelsesgebyr og ved den individuelle utmålingen.

I atomenergiloven § 55 a andre ledd og strålevernloven § 23 a andre ledd fremkommer det: *Fysiske personer kan bare ilegges overtredelsesgebyr for forsettlig eller uaktsomme overtredelser. Foretak kan ilegges overtredelsesgebyr når overtredelsen er begått av noen som har handlet på vegne av foretaket, selv om ingen enkeltperson har utvist skyld.*

Dette forslås endret (se kap. 1.4), men det er verdt å merke at om ansatte handler på vegne av en virksomhet er det virksomheten som ilegges gebyret og ikke den enkelte ansatte.

3. Oppsummering av forslaget

3.1 Forslagets hovedinnhold

3.1.1 Atomenergiloven

Etter DSA sin vurdering er det på atomenergilovens område mest hensiktsmessig at overtredelsesgebyret utmåles i hvert enkelt tilfelle (individuell utmåling) innenfor en øvre ramme som fastsettes i forskriften. Bakgrunnen for dette er at det er en begrenset krets av aktører som er omfattet av atomenergiloven, og at det heller ikke er noen masseovertredelser på området som egner seg til standardiserte overtredelsesgebyr.

Det er videre vanskelig å på forhånd skulle kategorisere mulige overtredelser når det ikke er noen typetilfeller, eller typiske overtredelser av atomenergiloven. En forhåndskategorisering av overtredelser ville lett bli svært hypotetisk og dermed ha liten verdi.

Det foreslås at overtredelsesgebyret maksimalt kan utgjøre 15 ganger grunnbeløpet (G) (som per dags dato utgjør 1 779 300 kr) for foretak og 0,6 G (som per dags dato utgjør 71 172 kr) for fysiske personer.

Det er videre foreslått en bestemmelse om hensyn som det blant annet kan legges vekt på ved vurderingen av om det skal ilegges overtredelsesgebyr, og separate bestemmelser om hensyn det blant annet kan legges vekt på ved *utmålingen* for fysiske personer og foretak med ulike maksimale grenser.

En overtredelse av forskrifter gitt i medhold av atomenergiloven vil slik atomenergiloven § 55 a er utformet ikke gi grunnlag for å fatte vedtak om overtredelsesgebyr med mindre det er fastsatt i forskrift at overtredelsen kan medføre slik sanksjon. DSA mener flere bestemmelser i forskriftene gitt i medhold av atomenergiloven (se nærmere i kap. 5.1.2 og 5.1.3) bør kunne sanksjoneres med overtredelsesgebyr. Det er derfor samtidig foreslått nye bestemmelser om overtredelsesgebyr i forskrift 2. november 1984 nr. 1809 om fysisk beskyttelse av nukleært materiale og nukleære anlegg og forskrift 12. mai 2000 nr. 433 om besittelse, omsetning og transport av nukleært materiale og flerbruksvarer.

3.1.2 Strålevernloven

Etter DSA sin vurdering er det på strålevernlovens område mest hensiktsmessig med en kombinasjon av individuell utmåling innenfor en øvre ramme og faste satser.

I likhet med forslaget til forskrift om utmåling av overtredelsesgebyr etter atomenergiloven er det også i forslaget til forskrift om utmåling av overtredelsesgebyr etter strålevernloven foreslått en bestemmelse om hensyn det særlig kan legges vekt på ved vurderingen av om det skal ilegges overtredelsesgebyr, og separate bestemmelser om utmålingen for fysiske personer og for foretak med ulike maksimale grenser. Den foreslåtte forskriften har også en egen bestemmelse for utmåling av overtredelsesgebyr ved overtredelse av strålevernforskriften §§ 36-38 (solariebestemmelsene), da dette er et område som er særlig egnet for standardiserte satser.

Det følger av strålevernloven § 23 a at overtredelser av forskrifter gitt med hjemmel i strålevernloven kan sanksjoneres med overtredelsesgebyr når det er fastsatt i forskrift at overtredelsen kan medføre slik sanksjon. Det er derfor foreslått en ny bestemmelse (§ 60 a) om overtredelsesgebyr i strålevernforskriften. Se kapittel 7.1.2 for oversikt over hvilke bestemmelser i strålevernforskriften det foreslås at DSA skal kunne ilegge overtredelsesgebyr for ved brudd.

4. Utmålingsrammer

4.1 Atomenergiloven

Det foreslås at overtredelsesgebyret utmåles i hvert enkelt tilfelle (individuell utmåling) men at det maksimalt kan utgjøre 15 G for (som per dags dato utgjør 1 779 300 kr) for foretak og 0,6 G (som per dags dato utgjør 71 172 kr) for fysiske personer.

DSA foreslår ikke å forskriftsfeste noe minimumsbeløp.

Både i forskrift om overtredelsesgebyr etter skipsikkerhetsloven, skipsarbeidsloven og NIS-loven og forskrift om overtredelsesgebyr etter dyre- og velferdsloven er 15 G satt som maksimum for foretak.

De mest alvorlige tilfellene skal fortsatt anmeldes og forfølges etter § 55 om straff, men en øvre ramme på 15 G vil ta hensyn til dette og samtidig gi den nødvendige fleksibilitet.

IFE som er den primære aktør etter atomenergiloven (omtalt i kap. 1.2.1) fikk i 2020 et forelegg av politiet på 1 million kr. for brudd på forurensningsloven, noe som etter DSA syn illustrerer at 15 G ikke er for høyt som øvre grense.

Noen forskrifter om overtredelsesgebyr velger å knytte maksimumsgrensen for foretak til en prosent av omsetning, men det kan lett føre til vanskelige vurderinger å skulle ta stilling til hva omsetningen er, og det er ikke gitt at det er rimelig å ta hensyn til all omsetning i foretaket om kun en liten del av omsetningen er knyttet til atomenergiloven. Videre om det sees hen til at NND skal overta konsesjonsbelagte oppgaver, og det i all hovedsak kun vil være knyttet utgifter til dekommisjoneringen ansees det lite hensiktsmessig å knytte overtredelsesgebyret til omsetning. Det

vil være mer naturlig i utmålingen i disse sakene å se hen til de fordelene som kan være oppnådd ved lovbruddet, for eksempel om det er spart konkrete kostnader ved overtredelsen jf. forvaltningsloven § 46 tredje ledd.

Ved vurderingen av hva grensen for det maksimale overtredelsesgebyret for fysiske personer skal være har DSA sett hen til forskrift om overtredelsesgebyr etter skipsikkerhetsloven, skipsarbeidsloven og NIS-loven der maksimums grensen i § 1 er angitt til 0,6 G (som per dags dato utgjør 71 172 kr). Beløpet fremstår muligens noe høyt, og dersom man ser for seg å ilegge et så høyt overtredelsesgebyr mot en fysisk person at det overstiger eller er nær en brutto månedslønn bør man i de fleste tilfeller nøye vurdere om man heller skal anmelde. På den andre siden er det en fordel at det gis et tilstrekkelig vidt rom til å favne alle tenkelige tilfeller, og ulike overtredere. Det må også være rom for at overtredelsesgebyret kan være en merkbar reaksjon, ikke bare for ansatte med gjennomsnittlige lønninger, men også for f.eks. ledere.

Forskrift om overtredelsesgebyr etter dyre og velferdsloven § 6 har en øvre grense på 20 rettsgebyr (heretter R) som per dags dato utgjør 24 860 kr. Dette kan igjen virke noe for lavt, det er også vurdert om 30 R (som per dags dato utgjør 37 290 kr) kunne vært riktig nivå. Selv om DSA antar at disse grensene vil være nærmere det som forventes å være et realistisk nivå for mer alvorlige overtredelser fra fysiske personer, vil det ikke nødvendigvis gi nok fleksibilitet dersom det er høyt lønnede ledere som står for alvorlige overtredelser.

Ifølge forarbeidene til forvaltningsloven § 44 er det individuell utmåling som er utgangspunktet, og på atomenergilovens område er det ingenting som taler for faste satser, eller en kombinasjon av faste satser og individuell utmåling.

Det vil være stor variasjon i typen av overtredelser og konkrete omstendigheter, det er derfor mer hensiktsmessig å forskriftsfeste hensyn det kan legges vekt på ved utmålingen.

Hvilke hensyn som kan vektlegges ved utmåling av overtredelsesgebyr følger av forvaltningsloven §§ 44 og 46 og disse bestemmelsene vil være et supplement til hensyn angitt i forskriften §§ 3 og 4.

4.2 Strålevernloven

I henhold til forvaltningsloven § 44 annet ledd kan overtredelsesgebyr: *ilegges etter faste satser eller utmåles i det enkelte tilfelle (individuell utmåling) innenfor en øvre ramme som må fastsettes i eller i medhold av lov.*

I forarbeidene til bestemmelsen er det presisert at utmåling etter en kombinasjon av faste satser og individuell utmåling vil være tillatt: *Annet ledd første punktum angir de to hovedformene for utmåling av overtredelsesgebyr – etter faste satser og individuell utmåling, i tillegg til at den ved individuell utmåling fastsetter en plikt til å gi rammer for utmålingen. De to hovedformene kan kombineres.*

Det beror på en tolking av særloven hvorvidt utmåling skjer etter faste satser eller individuelt, eller ved at de to metodene kombineres. Utgangspunktet kan sies å være individuell utmåling, men det kreves ikke sterke holdepunkter i særloven for at det er hjemmel for utmåling etter faste satser.

DSA vurderer at det er flere hensyn som taler for å velge en kombinasjon av faste satser og individuell utmåling på strålevernlovens område.

Solariebransjen er en bransje der overtredelsesgebyr er godt egnet. Kommunene er delegert myndigheten fra DSA til å føre tilsyn og fatte nødvendige enkeltvedtak for solarier etter strålevernforskriften

§ 60 fjerde ledd. Det vil i all hovedsak derfor være kommunene som skal ilegge overtredelsesgebyr ved brudd på solarieregelverket. DSA foreslår at det for å sikre likebehandling, og av hensyn til en enklere, mer effektiv og forutsigbar saksbehandling utformes faste satser ved brudd på disse kravene.

På grunn av stor variasjonen i type overtredelser og mangfold av virksomheter, anser DSA det ikke hensiktsmessig med standardsatser for andre overtredelser enn ved brudd på solariebestemmelsene. For de øvrige bestemmelsene i strålevernloven og strålevernforskriften foreslås det derfor at overtredelsesgebyr ilegges etter en individuell vurdering, men beløpet fastsettes innenfor en øvre ramme som for fysiske personer er angitt i § 3 og foretak angitt i § 4.

Hvilke hensyn som kan vektlegges ved utmåling av overtredelsesgebyr følger av forvaltningsloven §§ 44 og 46 og disse bestemmelsene vil være et supplement til hensyn angitt i forskriften §§ 3 og 4.

5. Nærmere om overtredelsesgebyr ved brudd på atomenergiloven

5.1 Hvilke bestemmelser er omfattet

I henhold til atomenergiloven § 55 a kan DSA ilegge overtredelsesgebyr for overtredelse av §§ 4, 5, 11 til 16, 50, 51, 53 og 54.

DSA kan videre ilegge overtredelsesgebyr for overtredelse av forskrifter gitt i medhold av §§ 5, 6, 16 tredje ledd, 17, 51 og 54 når det er fastsatt i forskrift at overtredelsen kan medføre slik sanksjon.

Det er gitt fire forskrifter med hjemmel i atomenergiloven:

- Forskrift om fysisk beskyttelse av nukleært materiale og nukleære anlegg av 02.11.1984
- Forskrift om unntak for små mengder atoms substans av 15.11.1985
- Forskrift om besittelse, omsetning og transport av nukleært materiale og flerbruksvarer av 12.05.2000
- Forskrift om erstatning ved atomulykker av 14.12.2001

Det er etter DSAs syn kun forskrift om fysisk beskyttelse av nukleært materiale og nukleære anlegg, og forskrift om besittelse, omsetning og transport av nukleært materiale og flerbruksvarer som egner seg for overtredelsesgebyr. Forskriften om unntak for små mengder atoms substans angir ingen plikter, men unntar små mengder atoms substans fra atomenergilovens erstatningsregime. Forskriften om erstatning ved atomulykker egner seg heller ikke for overtredelsesgebyr da den i hovedsak angir saksbehandlingsregler og presiserer atomenergilovens erstatningsregler.

DSA vurderer det slik at brudd på enkelte bestemmelser i forskrift om fysisk beskyttelse av nukleært materiale og nukleære anlegg og forskrift om besittelse, omsetning og transport av nukleært materiale og flerbruksvarer bør kunne sanksjoneres med overtredelsesgebyr. DSA foreslår derfor at det tas inn en bestemmelse om overtredelsesgebyr i hver av forskriftene som lister opp hvilke bestemmelser det ved overtredelse er adgang til å sanksjonere med overtredelsesgebyr. I tillegg foreslås det at det i andre ledd i utmålingsforskriften § 1 om virkeområde tas inn at forskriften også gjelder: *ileggelse og utmåling av overtredelsesgebyr ved overtredelser av forskrift om fysisk beskyttelse av nukleært materiale og nukleære anlegg og forskrift om besittelse, omsetning og transport av nukleært materiale og flerbruksvarer.*

Overtredelsesgebyr kan etter atomenergilovens § 55 a også ilegges ved brudd på vilkår fastsatt i vedtak gitt med hjemmel i atomenergiloven §§ 8, 11 nr. 2, 13 nr. 2 og 14. Dette er sentralt og har stor praktisk betydning fordi DSA blant annet har utviklet generelle konsesjonsvilkår (Strålevernhefte

2018: 33), som det er av stor betydning at følges. Det er også av stor betydning at overtredelse eller manglende oppfyllelse av pålegg kan sanksjoneres.

Virksomheter som er omfattet av løyveplikten i atomenergiloven vil bare kunne ilegges overtredelsesgebyr ved brudd på vilkår fastsatt i løyve (§ 8). Brudd på pålegg gitt i medhold av § 13 nr. 3 vil ikke være grunnlag for overtredelsesgebyr fordi ny § 55 a første ledd siste setning kun henviser til § 13 nr. 2.

5.1.1 Generelt om vurdering av behov for overtredelsesgebyr

DSA mener at overtredelsesgebyr bør innføres der dette gir en mer effektiv håndheving og dermed fører til bedre etterlevelse av regelverket. Etter DSAs vurdering vil overtredelsesgebyr være et nyttig virkemiddel ved at det i motsetning til tvangsmulkt kan ilegges for overtredelser som har opphørt. Overtredelsesgebyr vil dermed kunne fungere som et ris bak speilet. Innføring av hjemmel for overtredelsesgebyr utvider pakken av virkemidler som skal sikre etterlevelse av regelverket, og det blir dermed et mer fleksibelt reaksjonssystem. I det følgende vil vi redegjøre for hvilke forskriftsbestemmelser vi mener bør kunne sanksjoneres med overtredelsesgebyr.

5.1.2 Forskrift om fysisk beskyttelse av nukleært materiale og nukleære anlegg

DSA foreslår at forskrift om fysisk beskyttelse av nukleært materiale og nukleære anlegg får en ny bestemmelse om overtredelsesgebyr og at DSAs får adgang til å ilegge overtredelsesgebyr ved brudd på følgende bestemmelser i forskriften:

- § 12 om generelle tiltak som fastsetter en rekke plikter for anleggsinnehaver.

DSA forslår at følgende plikter kan sanksjoneres med overtredelsesgebyr:

- utarbeidelse av sikkerhetsrapport vedrørende den fysiske beskyttelsen
- opprettholde og holde systemer for fysisk beskyttelse oppdatert
- utpeke en eller flere personer som skal ha ansvar for alle forhold som har betydning for den fysiske beskyttelse
- utføre jevnlig kontroll av at systemet virker.

Når det gjelder manglende eller feilaktig gradering, vil sanksjonering måtte vurderes opp mot hensynet til behov for åpenhet om kompromittert informasjon og vil måtte gjøres i samråd med Nasjonal sikkerhetsmyndighet (NSM) slik forvaltningsloven § 47 om samordning av sanksjonssaker legger opp til.

DSA mener det ikke er behov for å nærmere presisere i utmålingsforskriften eller foreslått § 19 a hvilke plikter etter § 12 som kan sanksjoneres. Etter endringen i § 12 (jf. kap. 7 nedenfor) vil anleggsinnehavers plikter fremkommer tydelig av andre til siste ledd. Det følger uansett av atomenergiloven § 55 a at det er en fakultativ adgang til å ilegge overtredelsesgebyr, og DSA vil alltid måtte vurdere konkret om de avdekkede brudd skal sanksjoneres med overtredelsesgebyr.

- § 13 som fastsetter plikten til å utarbeide beredskapsplan og gradere denne, samt i andre ledd plikt til å øyeblikkelig varsle politi og DSA ved tyveri, sabotasje, eller mistanke om, forsøk på eller trussel om slike handlinger.
- § 14 som angir «klasseområder» og stiller krav til hvilke områder ulike klasser av nukleært materiale kan anvendes eller lagres innenfor. Områdene er nærmere definert i §§ 6 til 8 og

bestemmelsen må også sees i sammenheng med kravene i § 15.

- § 15 om adgangskontroll som pålegger anleggsinnehaveren å utarbeide vaktinstruks som skal graderes, en plikt til å vurdere personers pålitelighet før de autoriseres for adgang til beskyttet eller vitalt område og en plikt til å sikkerhetsklarere personer som skal ha tilgang til gradert informasjon. Videre stilles det en rekke spesielle krav til adgangskontroll til de ulike klasseområdene.
- § 16 som oppstiller en rekke detaljerte krav til beskyttelse- og alarmsystemer og deres utforming, samt krav til løpende kontroll av systemene. Det oppstilles også en plikt til å gradere systemene. Det er videre en rekke spesielle regler for de ulike klasseområdene.
- § 17 som stiller forholdsvis detaljerte krav til fysisk beskyttelse under transport.
- § 18 som gir særlige bestemmelser i forbindelse med transport av nukleært materiale i klasse I. Det stilles krav til transportkjøretøyets konstruksjon, utstyr, politieskorte og meddelelse av posisjon. Det er videre spesielle regler for jernbane, skips og lufttransport.

5.1.3 Forskrift om besittelse, omsetning og transport av nukleært materiale og flerbruksvarer
DSA foreslår at forskrift om besittelse, omsetning og transport av nukleært materiale og flerbruksvarer får en ny bestemmelse om overtredelsesgebyr og at DSAs får adgang til å ilegge overtredelsesgebyr ved brudd på følgende bestemmelser i forskriften:

- § 3 som omhandler løyveplikt for nukleært materiale.
DSA mener brudd på løyveplikten, og plikten for avsender og mottaker av nukleært materiale til å gi kontrollorganet, DSA, en skriftlig melding ved omsetning (§ 3 nr. 4) bør kunne sanksjoneres med overtredelsesgebyr.
- §§ 4 og 5 som oppstiller meldeplikt for besittelse eller omsetning, samt ved enhver kryssing av landegrense av naturlig uran, utarmet uran, thorium (§ 4) og flerbruksvarer (§ 5). Det fremkommer også av bestemmelsene at meldingen skal gis «omgående», altså med en gang. Plikten til å gi melding påligger både mottaker og avsender.
- § 6 som oppstiller regnskapsplikt for innehaver av nukleært materiale, og at vedkommende hvert år ved en gitt dato skal foreta opptelling av beholdningen. Det er også gitt noen føringer for hvordan regnskapet skal føres, samt krav om at materialbalanse sendes kontrollorganet, DSA.
- § 7 som oppstiller en meldeplikt ved tap av nukleært materiale og flerbruksvarer, og at kontrollorganet, DSA, skal underrettes omgående.
- § 8 som omhandler inspeksjonsadgang for inspektører fra kontrollorganet, DSA, og utenlandske inspektører fra IAEA. Bestemmelsen omfatter også gjennomføring av nødvendige kontrolltiltak, herunder målinger og prøvetaking. Bestemmelsen må forstås slik at innehaver av det nukleære materialet eller flerbruksvarene har plikt til å gi adgang og tillate nødvendige kontrolltiltak.
- § 10 som oppstiller en plikt for innehaveren til å utpeke av kontaktperson for nukleært materiale og flerbruksvarer.
- § 11 som presiserer at det er forbudt å eksportere nukleært materiale og flerbruksvarer med mindre det er særskilt angitt i løyvet. I de tilfeller løyvet tillater eksport har innehaveren en plikt til å gi melding til kontrollorganet, DSA, omgående etter avsendelse av materialet.
- § 12 som forbyr eksport av nukleært materiale og flerbruksvarer uten tillatelse fra Utenriksdepartementet (eksportlisens). Eksportkontrollloven § 5 har riktignok en bestemmelse om straff, men verken loven eller forskriften gitt i medhold av loven har bestemmelse om overtredelsesgebyr. Ved brudd på bestemmelsen bør derfor DSA i tråd med intensjonen i forvaltningsloven § 47 om samordning, vurdere riktig sanksjon i samråd med

Utenriksdepartementet.

5.2 Forhåndsvurdering av alvorlighetsgrad, og utmåling ved lite alvorlige overtredelser

Selv om det etter DSA sin vurdering ansees mest hensiktsmessig at overtredelsesgebyret etter atomenergilovent utmåles i hvert enkelt tilfelle (individuell utmåling) innenfor en øvre ramme som fastsettes i forskriften, ansees det likevel hensiktsmessig å komme med noen generelle betraktninger om alvorlighetsgrad, gruppering av overtredelser og utmåling ved lite alvorlige overtredelser.

Overtredelsesgebyr etter atomenergilovent må vurderes etter et forholdsmessighetsprinsipp og sees i sammenheng med øvrige reaksjonsmidler. Fordi det er opp til myndighetene om det skal ilegges overtredelsesgebyr eller ikke, må det være overtredelser av en viss betydning før det blir aktuelt å ilegge overtredelsesgebyr, og enkeltstående og bagatellmessige overtredelser bør ikke forfølges. For de alvorligste overtredelsene vil det fortsatt være nødvendig og hensiktsmessig å anmelde forholdet til politiet. Det vil videre være rettssikkerhetsmessig mest forsvarlig om overtredelsesgebyr kun brukes i saker der det er stor grad av klarhet i sakens faktum.

Det er spesielt overtredelser som medfører fare, eller som har stort skadepotensiale selv om skaden ikke skulle materialiseres seg, som vil kategoriseres som alvorlige. Det samme kan gjelde ved gjentatte lovbrudd samt graden av skyld kan ha betydning. I tillegg vil manglende respekt for myndighetene, f.eks. manglende oppfyllelse av pålegg eller lang oversittelse av frister sees på som alvorlig, men i mange av disse tilfellene kan løpende tvangsmulkt fremstå som et mer hensiktsmessig virkemiddel enn overtredelsesgebyr.

I forarbeidene til atomenergilovent (Ot.prp. nr. 51 (1970-1971)) der straffebestemmelsen omtales er det fremhevet at brudd på bestemmelsen om konsesjon og tilsyn kan være alvorlige. Det står videre:

Man har imidlertid ikke funnet tilstrekkelig grunn til å skille ut noen overtredelser og fastsette lavere strafferamme for disse.

Det samme må gjelde for overtredelsesgebyr, og illustrere behovet for å ha maksimumsgrenser som er tilstrekkelig vide til å fange opp alle tilfeller det er hensiktsmessig å ilegge overtredelsesgebyr.

Nærmere om enkelte bestemmelser:

Atomenergilovent § 4 som bestemmer at ingen uten konsesjon av Kongen kan oppføre, eie eller drive atomanlegg er en sentral bestemmelse og brudd på denne vil være alvorlig, men hvor alvorlig myndighetene vil se på overtredelsen i det enkelte tilfellet vil avhenge av de konkrete omstendighetene, f.eks. hva det skyldes at det drives uten konsesjon, og hvor lang tid virksomheten er uten konsesjon.

Atomenergilovent § 12 stiller krav til at en innehaver som akter å gjennomføre endringer i konstruksjon, drift, ledelse som avviker fra det som lå til grunn for godkjenning etter § 11 nr. 2 og som kan ha betydning for sikkerheten plikter å legge saken frem for DSA for godkjenning. Brudd på bestemmelsen vil ansees som alvorlig. Det er avgjørende at tiltak som kan påvirke sikkerheten ikke iverksettes eller gjennomføres før DSA som uavhengig instans kan vurdere endringene.

Etter § 50 kan alle personer som har vært i fareområdet når en atomulykke har inntruffet påbys av departementet å melde fra og gi opplysninger som kreves for registrering av skade og skademulighet, samt fremstille seg til legeundersøkelse. Overtredelsesgebyr vil etter bestemmelsen kun være aktuelt for fysiske personer, og det kan bli snakk om et stort antall personer. Registeringen er først og fremst ment å være til egen hjelp for den som registreres, men vil også kunne være av betydning for helseforetakene. I forarbeidene til atomenergilovent (Ot.prp. nr. 51 (1970-1971)) sin merknad til

bestemmelsen fremkommer det: *Dette kan tenkes å bli av bevismessig betydning for mange når det gjelder deres muligheter for å gjøre sin rett gjeldende etter loven, særlig ved «senskader» og ellers hvor erstatningskravgrunnlag først vises etter lengre tid. Registreringen kan dessuten være nødvendig for å få en oversikt over skadenes omfang og et grunnlag for mulige offentlige helsetiltak.* Sett hen til at bestemmelsen først og fremst er ment til egen hjelp, og manglende overholdelse først og fremst vil gå utover den enkelte ved at man f.eks. ikke får erstatning eller rett medisinsk behandling (f.eks. jod), vil overtredelse ansees som mindre alvorlig. Bestemmelsen kan likevel også være av betydning for å hindre at kontaminerte personer påfører andre radioaktivitet, og manglende etterkommelse av å melde seg vil i dette perspektivet være mer straffverdig.

6. Nærmere om overtredelsesgebyr ved brudd på strålevernloven

6.1 Hvilke bestemmelser er omfattet

I henhold til strålevernloven § 23 a kan DSA ilegge overtredelsesgebyr for overtredelse av §§ 5 til 9, 12 til 15 og 18 til 20.

DSA kan videre ilegge overtredelsesgebyr for overtredelse av forskrifter gitt i medhold av loven når det er fastsatt i forskrift at overtredelsen kan medføre slik sanksjon, jf. § 23 a første ledd, annet punktum.

Som beskrevet i foregående kapittel om atomenergiloven legger DSA til grunn at det må tas inn en bestemmelse i strålevernforskriften hvor det fremgår hvilke forskriftsbestemmelser det skal kunne ilegges overtredelsesgebyr for. Forslag til endringsforskrift er vedlagt høringsnotatet.

Overtredelsesgebyr kan også ilegges ved brudd på vilkår fastsatt i vedtak gitt med hjemmel i §§ 6 og 18 til 20. I følge Prop.60 L (2017-2018) omfatter dette overtredelse av pålegg gitt i medhold av strålevernloven §§ 18 til 20 og overtredelse av vilkår i godkjenning gitt i medhold av § 6.

6.1.1 Generelt om vurdering av behov for overtredelsesgebyr

Tilsvarende som for forskrifter gitt med hjemmel i atomenergiloven, mener DSA at overtredelsesgebyr også for strålevernforskriften bør innføres der dette gir en mer effektiv håndheving og dermed fører til bedre etterlevelse av regelverket. Overtredelsesgebyr vil være et nyttig virkemiddel ved at det i motsetning til tvangsmulkt kan ilegges for overtredelser som er opphørt. Overtredelsesgebyr vil dermed kunne fungere som et ris bak speilet. Innføring av hjemmel for overtredelsesgebyr utvider pakken av virkemidler som skal sikre etterlevelse av loven, og det blir dermed et mer fleksibelt reaksjonssystem.

I det følgende omtales de bestemmelsene i strålevernforskriften DSA vurderer som aktuelle for illeggelse av overtredelsesgebyr.

6.1.2 Strålevernforskriften

DSA foreslår at strålevernforskriften får en ny bestemmelse om overtredelsesgebyr og at DSA får adgang til å ilegge overtredelsesgebyr ved brudd på følgende bestemmelser i forskriften:

- § 5 som stiller krav til at all strålebruk skal være berettiget og optimalisert, og for ikke-ioniserende stråling at all eksponering av mennesker skal holdes så lav som god praksis tilsier. Siden strålevernlovens § 13 om berettigelse og optimalisering bare omhandler medisinsk strålebruk, har § 5 selvstendig betydning.
- § 9 som setter krav om at virksomheter som utøver aktiviteter som nevnt i bestemmelsen skal ha godkjenning av DSA. Overtredelsesgebyr vil være en egnet reaksjon i de tilfeller en

virksomhet over en lengre periode har vært i drift uten godkjenning.

- § 10 som fastsetter at det er forbudt å eie, besitte, tilvirke, importere, eksportere, overlate, håndtere, bruke og selge laserpekere klasse 3R, 3B og 4 uten godkjenning.
- § 13 som fastsetter en meldeplikt for strålekilder som er nevnt i bestemmelsen. Det fremkommer av fjerde ledd at strålekildene ikke skal tas i bruk før virksomheten har fått bekreftelse på at meldingen er mottatt.
- § 14 om avhending av strålekilder.
- § 15 som stiller krav om at virksomheter til enhver tid skal ha kontroll over strålekildene, krav om å varsle DSA ved nedleggelse og driftsstans, samt plikt til å sende skriftlig melding ved nærmere angitt endring. Det er viktig at bestemmelsen overholdes slik at kilder ikke kommer på avveie, og DSA ønsker derfor å ha mulighet til å sanksjonere brudd på bestemmelsen.
- § 16 som blant annet stiller krav til kompetanse og skriftlige instruksjoner og prosedyrer som det er viktig at overholdes.
- § 17 som stiller krav om strålevernkoordinator for virksomheter som er underlagt godkjenningsplikt etter § 9 eller 10, eller meldeplikt etter § 13.
- § 18 som stiller krav til skriftlig risikovurdering og til å gjennomføre forebyggende tiltak.
- § 19 som stiller krav om å utarbeide en beredskapsplan og gjennomføre tiltak for å opprettholde evnen til å håndtere ulykker og unormale hendelser.
- § 20 om varslingsplikt ved ulykker og unormale hendelser. Eksempler på hva som menes med ulykker og unormale hendelser er listet opp i bestemmelsens annet ledd bokstav a-h, men opplistingen er ikke uttømmende.
- § 21 som setter krav til at virksomheter skal ha oversikt over og kontroll med ioniserende og sterke ikke-ioniserende strålekilder. Dette innebærer blant annet registrering av type strålekilde, kildeplassering og midlertidige forflytninger og radionuklide og aktivitet til radioaktive strålekilder. Opplistingen i bokstav a-c er ikke uttømmende.
- § 22 som blant annet stiller krav til merking av strålekilder og teknisk måleprotokoll.
- § 23 som blant annet fastsetter en plikt ved bruk av ioniserende stråling til å vurdere alternativer.
- § 24 som fastsetter en rekke tekniske krav til kapslede radioaktive strålekilder og andre ioniserende strålekilder.
- § 25 som fastsetter spesifikke krav til forsvarlig oppbevaring av radioaktive strålekilder.
- § 26 som fastsetter plikt for virksomhetene til å sørge for at stråleskjerming og annet sikkerhetsutstyr finnes der det er påkrevd eller anses som nødvendig. I annet ledd settes det krav til at virksomheten regelmessig skal forsikre seg om at sikkerhetsutstyr og -funksjoner fungerer optimalt.
- §§ 27 til 29 som stiller krav til at arbeid med åpne radioaktive strålekilder skal foregå i ulike typer isotoplaboratorium avhengig av aktiviteten, samt krav til utstyr og utforming av laboratoriene.
- § 30 som stiller konkrete krav til klassifisering og merking av arbeidsplasser, samt krav til fysisk avgrensning.
- § 31 som oppstiller en plikt for virksomhetene til å sørge for å inndele yrkeseksponerte arbeidstakere i to kategorier før arbeidet som kan medføre eksponering starter. Ved inndelingen skal det tas hensyn til potensiell eksponering.
- § 32 som blant annet slår fast at virksomheten skal sørge for at all stråleeksponering holdes så lav som praktisk mulig, og fastsetter i bokstav a til d dosegrenser for yrkeseksponerte arbeidstakere, lærlinger og studenter (og foster).

- § 33 om persondosimetri som stiller krav til at virksomheter systematisk overvåker yrkeseksponerte i kategori A, samt at yrkeseksponerte i kategori B som kan få en effektiv dose over 1 mSV/år får fastlagt sin individuelle stråleeksponering.
- § 34 som oppstiller plikter knyttet blant annet til doserapportering og oppbevaring av persondoserapporter.
- § 35 som stiller krav til lasere, IPL og sterke ikke-ioniserende strålekilder.
- §§ 36, 37 og 38 om solarier, hvor det blant annet stilles tekniske krav og forbud mot å tilby solarier til kosmetisk formål til personer under 18 år, samt krav til alderskontroll.
- §§ 39 til 59 Kapittel VI. Bestemmelser om medisinsk strålebruk:
Strålevernforskriften inneholder detaljerte bestemmelser om medisinsk strålebruk som det er viktig at kan håndheves effektivt. DSA foreslå derfor at det blir mulig å ilegge overtredelse for brudd på pliktene i § 39 om berettigelse, § 40 om optimalisering, § 41 om skriftlige prosedyrer, § 42 om henvisning, § 43 om informasjons- og veiledningsplikt, § 44 om klinisk revisjon, § 45 om representative doser og administrert aktivitet, § 46 om gravide og ammende, §§ 47 til 50 om kompetanse, § 51 om screeningsvirksomhet, § 52 om plikt til å gi DSA nødvendige opplysninger, § 53 om utstyr, kvalitetssikring og kvalitetskontroll, § 54 om dosimetri og kalibrering ved ioniserende strålebehandling, røntgendiagnostikk og nukleærmedisin, § 55 om uhell og uønskede hendelser, § 56 om røntgenapparat og dosemonitorering, § 57 om ekstern strålebehandling og brachyterapi, § 58 om nukleærmedisinsk diagnostikk og behandling og § 59 om behandling med ikke-ioniserende strålekilder.

6.2 Faste satser for overtredelser av strålevernforskriften §§ 36-38

Faste satser for overtredelser anses særlig hensiktsmessig for strålevernforskriften §§ 36-38 som gjelder krav til solarier og virksomheter som tilbyr soling i solarier fordi tilsynsmyndigheten som tidligere nevnt på dette området er delegert til kommunene. Faste satser vil fremme likebehandling, samt effektivisere kommunenes arbeid.

DSA anser det hensiktsmessig at overtredelsesgebyret utmåles som en andel av folketrygdens grunnbeløp, noe som vil sikre en indeksregulering av beløpet. Beløpet skal gis per solstudio, og ikke per solseng slik som ved tvangsmulkt. Dette vil forhindre at det gis for høye beløp til store solstudioer når det etter DSA erfaringer er de mindre solstudioene som har lavest etterlevelse av kravene.

DSA vil også utarbeide retningslinjer for kommunene for ileggelse av overtredelsesgebyr når reglene trer i kraft.

I kategorien svært alvorlige overtredelser er overtredelser hvor det er fare for alvorlig helseskade. Overtredelser som faller inn under denne kategorien er for det første tilfeller hvor solstudioene ikke har tilfredsstillende alderskontrollsystem, jf. strålevernforskriften § 37. Det følger av bestemmelsen at det er forbudt å tilby solarier til kosmetisk formål til personer under 18 år, og virksomhetene skal sørge for et tilfredsstillende system for alderskontroll. Dette er begrunnet med at risikoen for hudkreft er høyest når solariebruken starter i ung alder, og solarier er klassifisert som kreftfremkallende. Videre vil det være en svært alvorlig overtredelse dersom strålingsstyrken er høyere enn kravene til UV-type 3, jf. strålevernforskriften § 36 første ledd andre punktum. For virksomheter som tilbyr soling i solarier er kravet om at strålingsstyrken ikke skal være sterkere enn UV-type 3 også presisert i § 38 tredje ledd bokstav a, hvor det slås fast at plikten gjelder "til enhver tid". At strålingsstyrken er sterkere enn UV-type 3 kan føre til akutte forbrenningsskader hos de som bruker solsengen.

Alvorlige overtredelser vil være tilfeller som særlig rammer mindreårige og utsatte grupper (eksempelvis personer med medisinske tilstander som gjør de mer lysfølsomme og personer med lys og følsom hud). Tilfeller som faller inn under denne kategorien vil f.eks. være hvor ansvarlig for daglig drift eller ansatte med kundekontakt ikke har bestått kunnskapsprøven (Solarieprøven) jf. § 38 første ledd. De vil da ikke ha dokumentert kunnskap om blant annet risikofaktorer ved solariebruk. Videre faller bestemmelser som omhandler informasjon til kunden inn under denne kategorien, jf. § 38 andre og tredje ledd. Brudd på dette vil føre til at bruker av solsengene ikke får informasjon om relevante risikofaktorer og doseringsplan, og anses som en alvorlig overtredelse.

Mindre alvorlige overtredelser omfatter typisk mindre omgåelser av regelverket. Dette vil f.eks. være at beskyttelsesbriller ikke er tilgjengelig, jf. § 38 tredje ledd bokstav e, og at tidsuret ikke kan stilles inn etter anbefalt doseringsplan jf. § 38 tredje ledd bokstav c.

Lite alvorlige overtredelser er overtredelser hvor det er lav fare for helseskade og under dette tilhører øvrige krav til solariet etter § 36 f.eks. manglende merking av solarierne i henhold til den internasjonale solaristandarden.

DSA foreslår at det innføres faste satser for overtredelsesgebyr for overtredelser av strålevernforskriften §§, 36, 37 og 38 og har valgt å skjematisk fremstille kategoriseringen av alvorlighetsgrad.

Sats	Alvorlighetsgrad	Beløp	Forhåndsvurdering av alvorlighetsgrad	Type brudd
1	Svært alvorlig	1 G	<ul style="list-style-type: none"> Fare for alvorlig helseskade. 	<ul style="list-style-type: none"> Ikke tilfredsstillende alderskontrollsystem (§ 37) Strålingsstyrke høyere enn kravene til UV- type 3 (§§ 36 første ledd andre punktum og 38 tredje ledd bokstav a)
2	Alvorlig	0,7 G	<ul style="list-style-type: none"> Rammer mindreårige og utsatte grupper. 	<ul style="list-style-type: none"> Ikke bestått kunnskapsprøven (§ 38 første ledd) Ikke oppfylt krav om informasjon til kundene: <ul style="list-style-type: none"> Informasjonsbrosjyren/ relevante risikofaktorer (§ 38 andre ledd) Anbefalt doseringsplan (§ 38 tredje ledd bokstav b) Oppslag med advarselstekst og verneregler (§ 38 tredje ledd bokstav d)

				<ul style="list-style-type: none"> • Solariet ikke dokumentert UV-type 3 (§ 36): • Solariet ikke meldt til DSA • Bruk av feil rør/lamper
3	Mindre alvorlig	0,5 G	<ul style="list-style-type: none"> • Mindre omgåelser av regelverket. 	<ul style="list-style-type: none"> • Beskyttelsesbriller ikke tilgjengelig (§ 38 tredje ledd bokstav e) • Tidsuret kan ikke stilles inn etter anbefalt doseringsplan (§ 38 tredje ledd bokstav c)
4	Lite alvorlig	0,1 G	<ul style="list-style-type: none"> • Overtredelser hvor det er lav fare for helseskade 	<ul style="list-style-type: none"> • Ikke oppfylt øvrige krav til solariet (§ 36)

7. Endring av § 12 i forskrift om fysisk beskyttelse av nukleært materiale og nukleære anlegg

Det er behov for å endre § 12 første ledd som beskriver anleggsinnehavers plikt til å utarbeide designbasistrussel og DSAs godkjenning av denne, da formulering i § 12 ikke er i tråd med gjeldende praksis verken nasjonalt eller internasjonalt.

§ 12 ble sist endret ved kgl.res. av 29. juni 2007 med ikrafttredelse 1. januar 2008. Endringen hadde sammenheng med endringer av 8. juli 2005 i konvensjon om fysisk beskyttelse av nukleært materiale av 3. mars 1980. Et krav om utarbeidelse av en designbasistrussel som dimensjonerende for de tiltak som iverksettes utgjorde ifølge St.prp. nr. 57 (2008-2009)¹ s. 4 den vesentligste materielle endringen i forskriften. Endringen skulle bringe forskriften i takt med de anbefalinger som gis av IAEA for å kunne oppfylle konvensjonen rent teknisk. I tillegg ble tittelen til forskriften endret med en tilføyelse av nukleære anlegg.

Det internasjonale atomenergibyrået (IAEA) gjennomførte i 2015 en International Physical Protection Advisory Service (IPPAS) gjennomgang i Norge hvor blant annet nasjonalt regelverk og eksisterende praksis ble sammenlignet med relevante internasjonale konvensjoner og forpliktelser og IAEA sine *nuclear security publications*. Det ble i forbindelse med gjennomgangen klart at det var *myndighetene* og ikke anleggseier som skulle utarbeide designbasistrussel.

---

¹ St. prp. nr. 57 (2008-2009) Om samtykke til godkjenning av endringer av 8. juli 2005 i konvensjon om fysisk beskyttelse av nukleært materiale av 3. mars 1980

Statens plikter fremkommer blant annet i endringen av Konvensjon om fysisk beskyttelse av nukleært materiale (Amendment to the Convention on the physical protection of nuclear material) artikkel 2A grunnleggende prinsipp G *Trussel* hvor det står: *Statens fysiske beskyttelse skal være basert på statens gjeldende trusselvurdering.*

Designbasistrussel er også spesifikt omtalt i IAEA *Nuclear Security Recommendations on Physical Protection of Nuclear Material and Nuclear Facilities (INFCIRC/225/Revision 5)*. I punkt 3.10 står det: “The State should define requirements — based on *the threat assessment or design basis threat* — for the physical protection of *nuclear material* in use, in storage, and during *transport*, and for *nuclear facilities* depending on the associated consequences of either *unauthorized removal or sabotage*.”

Nærmere detaljer finnes i IAEA *Nuclear Security Series No. 10-G (Rev. 1) Implementing Guide on National Nuclear Security Threat Assessment, Design Basis Threats and Representative Threat Statements*.

Det foreslås å endre § 12 første ledd slik at den, i tråd med Konvensjonen om fysisk beskyttelse og IAEA sine anbefalinger, gir uttrykk for at det er DSA og ikke anleggsinnehaver som skal utvikle designbasistrussel på bakgrunn av en nasjonal trusselvurdering. Designbasistrusselen skal deretter deles med anleggsinnehaveren som i tråd med gjeldende formulering i § 12 skal etablere og opprettholde et system for fysisk beskyttelse av reaktorinstallasjoner og nukleære materialer under lagring, bearbeiding og transport som minst skal kunne motstå den trussel som representeres av designbasistrusselen. DSA kan også velge å, på bakgrunn av designbasistrusselen, stille relevante og tilpassede krav til anleggsinnehaver. Krav til sikringen kan stilles enten som vilkår i konsesjon eller som pålegg etter atomenergiloven § 13 nr. 2. Det følger også av atomenergiloven § 11 nr. 2 at før et atominstallasjon settes i drift skal innehaveren ha godkjenning av DSA. Før godkjenning gis skal DSA forvisse seg om at blant annet anlegges sikringstiltak er forsvarlig.

Se nærmere om de foreslåtte endringene i kap. 9.3.

8. Økonomiske og administrative konsekvenser

På kort sikt vil forslaget kunne medføre noe økte administrative kostnader for DSA ved at det må utvikles maler, veiledere og iverksettes kompetansetiltak, samt at innkrevingsløsninger må vurderes. Herunder må det blant annet utarbeides veiledere for kommunene når det gjelder ileggelse av overtredelsesgebyr ved brudd på solariebestemmelsene. Det legges imidlertid til grunn at DSA kan gjennomføre tilsynsarbeid og oppfølging innenfor egne rammer. Også for kommunene vil forslaget på kort sikt kunne medføre økt ressursbruk med å sette seg inn i det nye regelverket. Forslaget vil imidlertid også gi kommunene et nytt virkemiddel ovenfor solariebransjen, hvor det har vært lav etterlevelse av regelverket, og de nye reglene har potensiale til å forenkle kommunenes tilsynsarbeid.

Forslagene antas å føre til at DSA vil kunne håndheve bestemmelser og pålegg noe mer effektivt enn i dag, og det forventes en allmennpreventiv effekt. Forslaget medfører også at DSA i større grad kan følge opp flere brudd selv, og på denne måten avlaste politiet. Det er erfaringsmessig tidkrevende for DSA å anmelde saker til politiet, og bistå i den oppfølgingen som ofte vil følge, så det ikke sikkert at ressursbruken vil øke vesentlig.

Videre vil vedtak om overtredelsesgebyr få direkte økonomisk betydning for dem som blir ilagt gebyr. Det er en tilsiktet effekt av forslagene. Overtredelsesgebyr skal være en merkbar reaksjon, slik at formålet om blant annet preventiv effekt og økt etterlevelse av reglene oppnås.

9. Merknader til de enkelte bestemmelsene

9.1 Merknader til forskrift om overtredelsesgebyr etter atomenergiloven med forskrifter

Forslagets § 1 omhandler virkeområde og henviser til atomenergiloven § 55 a som lister opp hvilke brudd DSA kan sanksjonere med overtredelsesgebyr. I andre ledd fremkommer det at forskriften også gjelder ileggelse av overtredelsesgebyr ved overtredelser av bestemmelser i forskrift om fysisk beskyttelse av nukleært materiale og nukleære anlegg og forskrift om besittelse, omsetning og transport av nukleært materiale og flerbruksvarer.

Forslagets § 2 angir hensynene det blant annet kan legges vekt på ved vurderingen av om det skal ilegges overtredelsesgebyr. Det kan blant annet legges vekt overtredelsens grovhet, det siktes med dette blant annet til hvilken grad av skyld som er utvist og om det er gjentakelse. Videre kan det legges vekt på om det har oppstått fare for tap på liv, eller fare for skade på helse, miljø eller materielle verdier. Det er ikke avgjørende om skaden faktisk er intrådt, det sentrale er om det har oppstått slik fare.

Forslagets § 3 regulerer overtredelsesgebyr for fysiske personer. I første ledd fremkommer det at overtredelsesgebyret utmåles av DSA i hvert enkelt tilfelle (individuell utmåling).

Andre ledd regulerer hvilke momenter det blant annet kan legges vekt på ved utmålingen.

Med «omfang» i andre ledd bokstav a) siktes det blant annet til hvor lenge overtredelsen har pågått, om det er gjentakelse og om det har vært flere sammen om overtredelsen. Etter bokstav b) kan konsekvensene av overtredelsen vurderes, altså om det har oppstått fare for tap på liv, eller skade på helse, miljø eller materielle verdier. Etter bokstav c) kan det sees hen til om det er eller kunne vært oppnådd noen fordel av overtredelsen, og etter bokstav d) kan det sees hen til overtrederens skyld. Etter bokstav e) kan økonomisk evne vurderes, og i den forbindelse vil det være naturlig å innhente ligningsopplysninger for å få et innblikk i inntekt og formue.

Listen i andre ledd er en ikke-uttømmende liste over momenter som det blant annet kan legges vekt på ved den individuelle utmåling av overtredelsesgebyr for fysiske personer.

Momentene i § 3 andre ledd er langt på vei de samme momentene som er nevnt i forvaltningsloven § 44 tredje ledd, den største forskjellen er at forvaltningsloven lister opp overtredelsenes «virkninger» som et moment, mens man i forskriftens bokstav b) har gått mer konkret til verks og angitt konkret hvilke virkninger som vil være av særlig betydning. Videre har man valgt ordet «overtredelsen» i bokstav c, heller en «lovbruddet» fordi også overtredelser av vilkår og pålegg vil være omfattet. Fordi alle momentene i forvaltningsloven § 44 er listet opp er det ikke funnet grunn til å henvise til bestemmelsen i § 3.

I § 3 tredje ledd er overtredelsesgebyrets maksimumsgrense angitt.

Forslagets § 4 regulerer overtredelsesgebyr for foretak.

Fordi det er få aktører på atomenergilovens område vil det i hovedsak være individualprevensjon som er av størst betydning ved utmålingen av overtredelsesgebyr for foretak, overtredelsesgebyrene antas å ha noe mindre allmennpreventiv virkning.

I første ledd fremkommer det at overtredelsesgebyret utmåles i hvert enkelt tilfelle (individuell utmåling) også for foretak.

I andre ledd angis momenter som det blant annet kan legges vekt på ved utmålingen av overtredelsesgebyret. Ifølge bokstav a) kan det blant annet legges vekt på om det har oppstått fare for tap av menneskeliv, eller skade eller fare for skade på helse, miljø eller materielle verdier. Selv om dette er et hensyn som ikke er nevnt i forvaltningsloven § 46, er det på atomenergilovens område sentralt og derfor også naturlig å legge vekt på ikke bare for fysiske personer, men også foretak.

Etter bokstav b) kan det legges vekt på om foretaket ved retningslinjer, instruksjon, opplæring, kontroll eller andre tiltak kunne ha forebygget overtredelsen. Dette er i tråd med ansvaret som påligger konsesjonshaver etter atomenergiloven § 15. Det er konsesjonshaver som har ansvaret for sikre at det ikke blir voldt skade, og konsesjonshaver skal som ledd i dette sørge for at det er gitt tilstrekkelig retningslinjer, opplæring og at det er god nok kontroll.

Etter bokstav c) kan det legges vekt på om overtredelsen er begått for å fremme foretakets interesser, og i bokstav d) om foretaket har hatt eller kunne ha oppnådd fordel ved overtredelsen. Dersom bestemmelser eller pålegg ikke overholdes f.eks. for å spare penger vil det ansees som skjerpene.

Det henvises videre i fjerde ledd til forvaltningsloven § 46 der det fremkommer flere momenter som det kan være relevante å se hen til ved den konkrete utmålingen.

I femte ledd er overtredelsesgebyrets maksimale størrelse angitt til 15 G som per dags dato utgjør 1 779 300 kr.

9.2 Merknader til forskrift om overtredelsesgebyr etter strålevernloven og strålevernforskriften

Forslagets § 1 omhandler virkeområde og henviser til strålevernloven § 23 a som lister opp hvilke brudd DSA kan sanksjonere med overtredelsesgebyr, i andre ledd fremkommer det at forskriften også gjelder ved overtredelse av bestemmelser i strålevernforskriften.

Forslagets § 2 angir hensyn det blant annet kan legges vekt på ved vurderingen av om det skal ilegges overtredelsesgebyr. Det kan legges vekt på overtredelsens grovhet, det siktes med dette blant annet til hvilken grad av skyld som er utvist og om det er gjentakelse. Videre kan det i tråd med strålevernlovens formålsbestemmelse særlig legges vekt på om det har oppstått fare for skade på helse eller miljø som følge av stråling. Det er ikke er avgjørende om skaden faktisk er inntrådt, det sentrale er om det har oppstått slik fare.

Forslagets § 3 regulerer overtredelsesgebyr for fysiske personer og er langt på vei lik som forslaget til forskrift om overtredelsesgebyr etter atomenergiloven. Den eneste forskjellen er at det i § 3 andre ledd bokstav b i tråd med strålevernlovens formålsbestemmelse er valgt å benytte *fare for skade på helse og miljø*.

De øvrige merknadene til § 3 til forskrift om overtredelsesgebyr etter atomenergiloven er dekkende også for forskriften om overtredelsesgebyr etter strålevernloven.

Forslagets § 4 regulerer overtredelsesgebyr for foretak.

I første ledd fremkommer det at overtredelsesgebyret utmåles i hvert enkelt tilfelle (individuell utmåling) også for foretak.

I andre ledd angis momenter som det blant annet skal legges vekt på ved utmålingen av overtredelsesgebyret. Ifølge bokstav a) kan det legges vekt på om det har oppstått fare for skade på helse eller miljø. Vurderingen her er lik som ved overtredelsesgebyr til fysiske personer.

I henhold til bokstav b) kan det legges vekt sanksjonens preventive virkning. Det er mange virksomheter som er omfattet av strålevernloven, og det er derfor relevant å se hen til sanksjons preventive virkning, og da særlig allmennprevensjon.

Videre kan det i henhold til bokstav d) legges vekt på om overtredelsen er begått for å fremme foretakets interesser og i henhold til bokstav e) om foretaket har hatt eller kunne ha oppnådd noen fordel ved overtredelsen. Dette er samme hensyn som ved overtredelsesgebyr etter atomenergilovent, og det vises til merknadene der.

Forslagets § 5 har overskriften *overtredelsesgebyr etter faste satser for overtredelse av forskrift om strålevern og bruk av stråling §§ 36-38*. Bakgrunnen og nærmere begrunnelsen for valg av standardsatsene finnes i kapittel 6 *Nærmere om overtredelsesgebyr ved brudd på strålevernloven* i underkapittelet 6.2 *Faste satser for overtredelser av strålevernforskriften §§ 36-38* og gjentas derfor ikke her.

9.3 Merknader til forskrift om fysisk beskyttelse § 12

I § 12 første ledd foreslås *anleggsinnehaveren* byttet ut med *Direktoratet for strålevern og atomsikkerhet*, da det er DSA som på bakgrunn av Politiets sikkerhetstjeneste (PST) sin trusselvurdering utarbeider Designbasistrussel (DBT), se kap. 7.

Videre er andre punktum foreslått tatt ut, da DSA ikke vil godkjenne designbasistrussel som det, etter endringen i første punktum, er DSA selv som har utarbeidet.

Henvisningen i første og någjeldende andre ledd til lov 20. mars 1998 nr. 10 om forebyggende sikkerhetstjeneste § 11 foreslås oppdatert da loven er opphevet og erstattet av lov 1. juni 2018 nr. 24 om nasjonal sikkerhet (sikkerhetsloven). Henvisningen i § 11 om sikkerhetsgradering tilsvarende i ny lov § 5-3 om sikkerhetsgradert informasjon.

Anleggsdriveren i første ledd femte punktum foreslås endret til *anleggsinnehaveren*. Anleggsdriver er ikke et definert begrep verken i forskriften (§ 9 definerer bare anleggsinnehaver) eller i atomenergilovent. Etter DSAs vurdering er det i denne relasjonen ikke hensiktsmessig å bruke begrepet anleggsdriveren.

Femte punktum foreslås at blir nytt andre ledd. Hensikten med dette er å skille tydeligere på anleggsinnehaver og myndighetenes plikter. Som følge av endringen i første ledd første punktum foreslås også ordet *videre* i nytt andre ledd tatt ut.

10. Forslag til lov- og forskriftsendringer

10.1 Forslag til lovendringer

Forslag til endringer i atomenergiloven og strålevernloven

I

I lov 22. juni 2018 nr. 76 om endringer i alkoholloven, atomenergiloven, folkehelse-loven, legemiddel-loven, lov om medisinsk utstyr og strålevernloven (overtredelsesgebyr mv.) gjøres følgende endringer:

I lov 12. mai 1972 nr. 29 om atomenergivirksomhet gjøres følgende endringer:

§ 55 a første ledd, første punktum skal lyde:

Direktoratet for strålevern og atomsikkerhet kan ilegge den som *forsettlig eller uaktsomt* overtrer bestemmelsene i §§ 4, 5, 11 til 16, 50, 51, 53 og 54, overtredelsesgebyr.

§ 55 a annet ledd oppheves.

§ 55 a tredje til femte ledd blir nytt annet til fjerde ledd.

II

I lov 22. juni 2018 nr. 76 om endringer i alkoholloven, atomenergiloven, folkehelse-loven, legemiddel-loven, lov om medisinsk utstyr og strålevernloven (overtredelsesgebyr mv.) gjøres følgende endringer:

I lov 12. mai 2000 nr. 36 om strålevern og bruk av stråling § 23 a gjøres følgende endringer:

§ 23 a første ledd, første punktum skal lyde:

Direktoratet for strålevern og atomsikkerhet kan ilegge *den som forsettlig eller uaktsomt* overtrer bestemmelsene i §§ 5, 6, 7 til 9, 12 til 15, og 18 til 20, overtredelsesgebyr.

§ 23 a annet ledd oppheves.

§ 23 a tredje ledd til femte ledd blir nytt annet til fjerde ledd.

III

Endringene trer i kraft straks.

10.2 Forslag til forskrifter om overtredelsesgebyr og forskriftsendringer

10.2.1 Forslag til forskrift om overtredelsesgebyr etter atomenergiloven med forskrifter

Forslag til forskrift om overtredelsesgebyr etter atomenergiloven med forskrifter

Hjemmel: Fastsatt av Helse- og omsorgsdepartementet [dato] med hjemmel i atomenergiloven § 55 a.

§ 1 Virkeområde

Forskriften gir regler om ileggelse og utmåling av overtredelsesgebyr etter atomenergiloven § 55 a.

Forskriften gjelder også ileggelse og utmåling av overtredelsesgebyr ved overtredelser av forskrift om fysisk beskyttelse av nukleært materiale og nukleære anlegg og forskrift om besittelse, omsetning og transport av nukleært materiale og flerbruksvarer.

§ 2 Hensyn

Ved vurderingen av om overtredelsesgebyr skal ilegges kan det blant annet legges vekt på overtredelsens grovhet og om det har oppstått fare for tap av menneskeliv, eller fare for skade på helse, miljø eller materielle verdier.

§ 3 Overtredelsesgebyr som ilegges fysiske personer

Overtredelsesgebyret utmåles av Direktoratet for strålevern og atomsikkerhet i hvert enkelt tilfelle (individuell utmåling).

For fysiske personer kan det ved utmålingen blant annet legges vekt på

- a) overtredelsens omfang
- b) om det har oppstått tap eller fare for tap av menneskeliv, eller skade eller fare for skade på helse, miljø eller materielle verdier
- c) om det er eller kunne vært oppnådd fordeler ved overtredelsen
- d) overtrederens grad av skyld
- e) økonomiske evne.

Overtredelsesgebyret skal maksimalt utgjøre 0,6 G.

§ 4 Overtredelsesgebyr som ilegges foretak

Overtredelsesgebyr utmåles av Direktoratet for strålevern og atomsikkerhet i hvert enkelt tilfelle (individuell utmåling).

For foretak kan det ved utmålingen blant annet legges vekt på

- a) om det har oppstått tap eller fare for tap av menneskeliv, eller skade eller fare for skade på helse, miljø eller materielle verdier
- b) om foretaket ved retningslinjer, instruksjon, opplæring, kontroll eller andre tiltak kunne ha forebygget overtredelsen
- c) om overtredelsen er begått for å fremme foretakets interesser
- d) om foretaket har hatt eller kunne oppnådd noen fordel ved overtredelsen

Ved utmålingen av overtredelsesgebyret kan det i tillegg sees hen til øvrige momenter angitt i forvaltningsloven § 46 andre ledd.

Overtredelsesgebyret skal maksimalt utgjøre 15 G.

§ 5 Ikrafttredelse

Forskriften trer i kraft [dato].

10.2.2 Forslag til forskrift om overtredelsesgebyr etter strålevernloven og strålevernforskriften

Forslag til forskrift om overtredelsesgebyr etter strålevernloven og strålevernforskriften

Hjemmel: Fastsatt av Helse- og omsorgsdepartementet [dato] med hjemmel i strålevernloven § 23 a.

§ 1 Virkeområde

Forskriften gir regler om ileggelse og utmåling av overtredelsesgebyr etter strålevernloven § 23 a.

Forskriften gjelder også ileggelse og utmåling av overtredelsesgebyr ved overtredelser av forskrift om strålevern og bruk av stråling.

§ 2 Hensyn

Ved vurderingen av om overtredelsesgebyr skal ilegges kan det blant annet legges vekt på overtredelsens grovhet og om det har oppstått fare for skade på helse eller miljø som følge av stråling.

§ 3 Overtredelsesgebyr som ilegges fysiske personer

Overtredelsesgebyret utmåles av Direktoratet for strålevern og atomsikkerhet i hvert enkelt tilfelle (individuell utmåling).

For fysiske personer kan det ved utmålingen blant annet legges vekt på

- a) overtredelsens omfang
- b) om det har oppstått fare for skade på helse eller miljø
- c) overtrederens grad av skyld
- d) økonomiske evne.

Overtredelsesgebyret skal maksimalt utgjøre 0,6 G.

§ 4 Overtredelsesgebyr som ilegges foretak

Overtredelsesgebyr utmåles av Direktoratet for strålevern og atomsikkerhet i hvert enkelt tilfelle (individuell utmåling).

For foretak kan det ved utmålingen blant annet legges vekt på

- a) om det har oppstått fare for skade på helse eller miljø
- b) sanksjonens preventive virkning
- c) overtredelsens grovhet, og grad av skyld
- d) om overtredelsen er begått for å fremme foretakets interesser
- e) om foretaket har hatt eller kunne oppnådd noen fordel ved overtredelsen.

I tillegg kan det ved utmålingen sees hen til øvrige momenter angitt i forvaltningsloven § 46, andre ledd.

Overtredelsesgebyret skal maksimalt utgjøre 15 G.

§ 5 Overtredelsesgebyr etter faste satser for overtredelser av forskrift om strålevern og bruk av stråling §§ 36-38

Ved ileggelse av overtredelsesgebyr for overtredelser av forskrift om strålevern og bruk av stråling §§ 36-38 skal følgende satser benyttes:

- 1 G for svært alvorlige overtredelser,
- 0,7 G for alvorlige overtredelser,
- 0,5 G for mindre alvorlige overtredelser,
- 0,1 G for lite alvorlige overtredelser.

§ 6 Ikrafttredelse

Forskriften trer i kraft [dato].

10.2.3 [Forslag til endring av forskrift om fysisk beskyttelse av nukleært materiale og nukleære anlegg](#)

Endring av forskrift om fysisk beskyttelse av nukleært materiale og nukleære anlegg

Hjemmel: Fastsatt av Helse- og omsorgsdepartementet [dato] med hjemmel i lov 12. mai 1972 nr. 28 om atomenergivirksomhet (atomenergiloven) §§ 6, 16,54 og 55 a.

I

I forskrift 2. november 1984 nr. 1809 om fysisk beskyttelse av nukleært materiale og nukleære anlegg gjøres følgende endringer:

§ 12 skal lyde:

§ 12 Generelle tiltak.

Direktoratet for strålevern og atomsikkerhet skal, på grunnlag av en trusselvurdering utarbeidet av Politiets sikkerhetstjeneste, utarbeide en designbasistrussel.

Designbasistrusselen skal holdes oppdatert basert på endringer i politiets trusselvurderinger og det generelle trusselbildet. Designbasistrusselen skal graderes etter sitt innhold, men minimum begrenset i henhold til lov 1. juni 2018 nr. 24 om nasjonal sikkerhet § 5-3.

Anleggsinnehaveren skal etablere og opprettholde et system for fysisk beskyttelse

av reaktoranlegg og nukleære materialer under lagring, bearbeiding og transport som minst skal kunne motstå den trussel som representeres av designbasistrusselen.

Anleggsinnehaveren skal utarbeide en sikkerhetsrapport vedrørende den fysiske beskyttelse. Denne rapporten skal graderes etter sitt innhold, men minimum begrenset i henhold til *lov 1. juni 2018 nr. 24 om nasjonal sikkerhet § 5-3*. Rapporten skal godkjennes av Direktoratet for strålevern og atomsikkerhet. Ved utarbeidelse av rapporten skal det også tas hensyn til andre sikkerhetskrav så som strålevern og kritikalitetsfare. Den skal også holdes à jour ved nyanlegg, forandringer av anlegg eller når det erverves nukleært materiale som krever strengere sikkerhetstiltak.

Anleggsinnehaveren skal utpeke én eller flere personer som skal ha ansvar for alle forhold som har betydning for den fysiske beskyttelse av lagret materiale, anlegg og materiale under bearbeiding eller transport.

Anleggsinnehaveren skal jevnlig kontrollere at systemet for fysisk beskyttelse virker.

Ny § 19 a skal lyde:

§ 19 a Overtredelsesgebyr.

Direktoratet for strålevern og atomsikkerhet kan ilegge den som overtrer bestemmelsene i §§ 12 til 18 i denne forskriften, overtredelsesgebyr.

II

Endringene trer i kraft [dato].

10.2.4 Forslag til endring av forskrift om besittelse, omsetning og transport av nukleært materiale og flerbruksvarer

Endring av forskrift om besittelse, omsetning og transport av nukleært materiale og flerbruksvarer

Hjemmel: Fastsatt av Helse- og omsorgsdepartementet [dato] med hjemmel i lov 12. mai 1972 nr. 28 om atomenergivirksomhet (atomenergiloven) §55 a.

I

I forskrift 12. mai 2000 nr. 433 om besittelse, omsetning og transport av nukleært materiale og flerbruksvarer gjøres følgende endring:

Ny § 15 a skal lyde:

§ 15 a Overtredelsesgebyr

Direktoratet for strålevern og atomsikkerhet kan ilegge den som overtrer

bestemmelsene i §§ 3 til 8 og §§ 10 til 12 i denne forskriften, overtredelsesgebyr.

II

Endringene trer i kraft [dato].

11.2.4 Forslag til endring av forskrift om strålevern og bruk av stråling

Forskrift om endring i forskrift om strålevern og bruk av stråling

Hjemmel: Fastsatt av Helse- og omsorgsdepartementet [dato] med hjemmel i lov 12. mai 2000 nr. 36 om strålevern og bruk av stråling (strålevernloven) § 23 a.

I

I forskrift 16. desember 2016 nr. 1659 om strålevern og bruk av stråling gjøres følgende endring:

Ny § 60 a skal lyde:

§ 60 a Overtredelsesgebyr

Den som overtrer §§ 5, 9, 10 og 13 til 59 i denne forskriften, kan ilegges overtredelsesgebyr.

II

Endringene trer i kraft [dato].